МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра бізнес - адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності

Кваліфікаційна робота
бакалавра

на тему: «Організація фінансової підтримки підприємців у воєнний період на базі Запорізької торгово - промислової палати»

Виконав : студент 4 курсу, групи 6.0731-зед-с
спеціальності 073 менеджмент освітньої програми менеджмент зовнішньоекономічної діяльності
Моргун С.М.
Керівник : доц. кафедри бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, к.н.держ.упр.,
Мостовий В.О.
Рецензент : завідувач кафедри бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, доктор наук з державного управління, професор
Бікулов Д. Т.

Запоріжжя – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет менеджменту
Кафедра бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності
Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр
Спеціальність 073 Менеджмент
Освітня програма Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
Д.Т. Бікулов
«____» _____2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА

Моргун Сергій Максимович

1. Тема роботи «Організація фінансової підтримки підприємців у воєнний період на базі Запорізької торгово - промислової палати»
керівник роботи: Мостовий В.О., доцент кафедри бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, канд.наук держ.упр.

затверджені наказом ЗНУ від 16.12.2024 року № 1967-с

2. Строк подання студентом роботи 25.05.2025 р.

3. Вихідні дані до роботи навчальні посібники, монографії, періодичні та аналітичні вітчизняні та зарубіжні матеріали, фінансова звітність підприємства, інтернет ресурси

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІСНУВАННЯ ТОРГОВО-ПРОМІСЛОВИХ ПАЛАТ
2. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНІСТІ ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВОЇ ПАЛАТИ

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) _
6 таблиць
7 рисунків

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Мостовий В.О.		
2	Мостовий В.О.		

7. Дата видачі завдання 01.10.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Затвердження теми кваліфікаційної роботи у наукового керівника.	01.10.2024	
2.	Затвердження змісту роботи.	02.10.2024	
3.	Огляд літератури за темою кваліфікаційної роботи.	03.10.24-13.11.24	
4.	Розробка чернетки I розділу кваліфікаційної роботи.	14.11.24-23.12.24	
5.	Написання I розділу кваліфікаційної роботи.	24.12.24-31.01.25	
6.	Збір розрахунково-аналітичного матеріалу за темою.	01.02.25-21.02.25	
7.	Розробка чернетки II розділу кваліфікаційної роботи.	22.02.25-20.03.25	
8.	Написання II розділу кваліфікаційної роботи.	21.03.25-29.04.25	
9.	Оформлення кваліфікаційної роботи згідно вимог.	30.04.25-08.05.25	
10.	Попередній захист кваліфікаційної роботи.	09.05.2025	
11.	Проходження нормоконтролю.	10.05.25-20.05.25	
12.	Подання кваліфікаційної роботи на кафедру.	25.05.2025	
13.	Захист кваліфікаційної роботи.	травень 2025	

Студент _____ С.М. Моргун
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ В.О. Мостовий
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ Т. М. Магомедова
(підпис) (ініціали та прізвище)

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СКОРОЧЕНЬ, СИМВОЛІВ ТА ОДИНИЦЬ

ТПП – торгово-промислова палата

ЗТПП – Запорізька торгово-промислова палата

МСБ-малий та середній бізнес

ПП – приватне підприємство

ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю

ТППУ – торгово-промислова палата України

АВС-аналіз - аналіз асортименту торговельного підприємства

ПО – програмне забезпечення

УНК МТП – український національний комітет міжнародної торгової палати

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційної роботи бакалавра: «Організація фінансової підтримки підприємців у воєнний період на базі Запорізької торгово-промислової палати» 46 с., 6 рис., 5 табл., 9 джерел.

Актуальність теми полягає в тому, що діяльність та активна громадська позиція торгово-промислової палати є важливим елементом розвитку уркаїнського суспільства, підприємницьких структур та напрямків. В даний період часу ця організація не виконує свої функції, передбачені законом тому існує необхідність її стимулювання та відродження.

Метою дослідження є формування стратегії відродження Запопізької торгово-промислової палати, як інструмента розвитку та фінансової підтримки підприємців.

Для досягнення мети необхідно виконати наступні завдання:

- проаналізувати нормативно-законодавчу базу існування торогво-промислових палат в Україні;
- охарактеризувати сучасний стан як торгрово-промислових палат, так і Запорізкрї торгово-промислової палати;
- знайти слабкі місця та точки росту, повідомити про них, вигадати план відновлення.

Об’єктом дослідження є Запорізкька торгово-промислова палата – прибуткове об’єднання підприємців.

Предметом дослідження є діяллність Запорізької торгово-промислової палати в сфері підтримки підприємців

В роботі використовувались загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: монографічний, порівняльний, графічний, СВОТ-аналіз та інші.

ФІНАНСУВАННЯ, ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВА ПААЛАТА, СЕРТИФІКАТИ. ПОХОДЖЕННЯ, ВИСТАВКИ, МИТНІ БРОКЕРИ

ABSTRACT

Bachelor's qualification work: "Organization of financial support for entreprenrs during the war period on the basis of the Zaporizhzhia Chamber of Commerce Industry" 46 p., 6 fig., 5 tables., 9 sources.

The relevance of the topic lies in the fact that the activity and active public position of the Chamber of Commerce and Industry is an important element of the development of Ukrainian society, business structures and directions. At the present time, this organization does not perform its functions stipulated by law, therefore there is a need for its stimulation and revival.

The purpose of the study is to form a strategy for the revival of the Zaporizhzhia Chamber of Commerce and Industry as a tool for the development of the financial support system for entrepreneurs.

To achieve the goal, it is necessary to perform the following tasks:

- analyze the regulatory and legislative framework for the existence of chambers of commerce and industry in Ukraine;
- characterize the current state of both chambers of commerce and industry and the Zaporizhzhia Chamber of Commerce and Industry;
- find weaknesses and growth points, report on them, come up with a recovery plan.

The object of the study is the Zaporizhzhia Chamber of Commerce and Industry - a profitable association of entrepreneurs.

The subject of the study is the activities of the Zaporizhzhia Chamber of Commerce and Industry in the field of supporting entrepreneurs

The work used general scientific and special research methods: monographic, comparative, graphical, SWOT analysis and others.

FINANCING, CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY, CERTIFICATES. ORIGIN, EXHIBITIONS, CUSTOMS BROKERS

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА……. 2
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СКОРОЧЕНЬ, СИМВОЛІВ ТА ОДИНИЦЬ…… 4
РЕФЕРАТ…….. 5
ABSTRACT……... 6
ВСТУП…….. 8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІСНУВАННЯ ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВОЇ ПАЛАТИ ……... 11
1.1 Основні функції діяльності торгово-промислових палат…….. 11
1.2 Міжнародний досвід існування торгово-промислових палат…… 15
1.3 Сучасні методи існування торгово-промислових палат…….. 17
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОПИС ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВОЇ ПАЛАТИ…….. 21
2.1 Сучасний стан підтримки малого бізнесу……. 21
2.2 Організація діяльності Торгово-промислової палати…….. 24
2.3 Міжнародні програми підтримки бізнесу……. 32
2.4 Удосконалення діяльності Торгово-промислової палати…….. 35
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ……. 37
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ…… 39

ВСТУП

Актуальність теми “Організація фінансової підтримки підприємців у воєнний період на базі Запорізької торгово-промислової палати” полягає в тому, що існує нагальна необхідність у активних заходах з підтримки малого бізнесу та активізації діяльності торгово-промислових палат та сприяння функціонуванню малого бізнесу, як бустер економічного розвитку регіону. Подолати кризові непередбачувані ситуації та забезпечити ефективне функціонування підприємства у тяжких економічних умовах здатний комплексний рішучий механізм фінансового управління підприємством, адаптований до умов військового часу. Основою цього механізму має бути комплекс взаємопов’язаних оперативних дій щодо взаємодії з інституціями, які покликані підтримувати підприємців за своїми статутними зобов’язанями, як то – торгово-промислові палати.

В умовах бажання держави щодо посилення зовнішньоекономічних зв'язків, значно зросла роль торгово-промислових палат, які в усьому світі визнані важливим міжнародним інститутом. Виступаючи посередником у діалозі між владою і бізнесом, торгові палати та бізнес- асоціації служать каналом передачі даних, по якому підприємці доводять інформацію та рекомендації до влади, допомагають розвитку сприятливої ділової атмосфери у своїх країнах. Як важливий учасник комерційної дипломатії держави ТПП у своїй діяльності використовують комплекс прийомів, методів і практичних дій, що застосовуються для вирішення завдань, що стоять перед державою під час формування та реалізації зовнішньоторговельної політики, що актуалізує дане дослідження.

Теоретичні та практичні аспекти антикризового управління підприємством в останні роки досліджували як закордонні, так вітчизняні вчені, серед яких: Т. Циганкова, І. Безверха, С. Шувалов, Г. Болдир, Г. Чижиков, Б. Александрова, В. Остроумова, І. Гурняк, О. Мамалига та ін. Дослідженню

питань розвитку систем комерційної диплома-тії у світі та місця ТПП у ній присвячено роботи таких закордонних учених, як: О. Нарей, М. Костецькі, А.Х. Раддарі, Е.М. Сатоу, К.Д. Керрієр.

Проте нині відсутні узагальнені дані щодо особливостей діяльності торгово-промислових палат з фінансування малого бізнесу в умовах війни на сьогодні ще не приділено достатньо уваги.

Однак у наукових працях авторів існує погляд на антикризове управління ТПП як цілісної системи забезпечення ефективного функціонування мережі в умовах війни. З огляду на це, є потреба у дослідженні теоретико-методологічних та практичних засад управління фінансовою підтримкою в умовах війни в контексті статутної діяльності організації, яка визначена Законом.

Метою дослідження є формування стратегії управління, яка спрямована на подолання наслідків воєнних дій та військового часу на діяльність організації.

Для досягнення мети необхідно виконати наступні завдання:

- систематизувати теорію та поняття питання управління торгово-промисловими палатами з позиції фінансування підприємств в сфері ЗЕД;
- охарактеризувати сучасний стан діяльності в Україні;
- систематизувати іноземний досвід діяльності Торгово-промислових палат.

Об’єктом дослідження є діяльність Торгово-промислових палат в Україні.

Предметом дослідження є Запорізька торгово-промислова палата.

В роботі використовувались загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: описово-історичний, монографічний (для формулювання понятійного апарату), порівняльний (для оцінки динаміки процесів), графічний (для представлення порявнянь і результатів), абстрактно-логічний (для формулювання висновків) тощо та інші.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВИХ ПАЛАТ

1.1 Ключові аспекти діяльності торгово-промислових палат в світі

Торгово-промислові палати та бізнес-асоціації є не тільки представниками інтересів приватних організацій, а й є бустерами та індикаторами економічного та ділового розвитку в різних країнах. Торгово-промислові палати, зокрема, дають консультації-поради та допомагають організаціям функціонувати та залишатися конкурентоспроможними. У рамках цієї функції місії торгові палати сприяють відповідальній діловій практиці серед своїх членів.

Торговельні та бізнесові асоціації мають різні форми, включаючи торговельні палати, організації роботодавців та інші види ділових мереж та асоціацій. Торгово-промислові палати є, традиційною найпоширенішою формою приватної бізнес-асоціації у світі для захисту, просування та підтримки інтересів малого бізнесу.

Місцеві бізнес-асоціації відрізняються від галузевих організацій, оскільки вони пропонують певні платні послуги для своїх членів, а не колективні переваги [1]. Вони забезпечують інтелектуальною підтримкою своїх членів на міжнародному, національному та місцевому рівнях, можливостями для просування тих чи інших послуг, реєстром порядності та кадастром приміщень, загальними бізнес-порадами, ресурсами для стартапів і надають послуги як бізнес-довідка [2]. Унаслідок побудови схем підтримки соціальних зв'язків та мережі місцеві бізнес-асоціації можуть створювати важкий соціальний капітал, а отже, гроші та інноваційне середовище[3]. Організаційні схеми та форми торгових палат у різних країнах відрізняються. Ми виділяємо три різних режими управління торговими палатами у світі де керований урядом режим, ринковий капітал режим співпраці з режимом уряду.

Що стосується торгово-промислових палат, які очолюють місцевий уряд (Німеччина – представник), то вони створюються на основі керівництва та фінансування уряду. Членство та внески є обов'язковим у цій моделі. Джерело бюджету доходу – це переважно державне фінансування за винятком членських внесків та кількох видів платних послуг [4].

Інша характеристика системи полягає у тому, що уряд надає певні політичні настанови та нагляд власниуів для торгової палати. Існує принцип ексклюзивності, який означає, що в одній сірій зоні можна створювати лише одну торговельну палату одного типу впливу.

Державний політичний контроль над торговими палатами в країнах, що діють у рамках англоамериканської торгової та правової системи (ринкової), досить послаблений ритм. Торгово-промислові палати – є юридичні особи, створені на підставі законів приватного права. Торгові палати, як правило, є автономними, коли місеві компанії можуть добровільно вибирати приєднання до певної торгової палати. Палата самофінансується за рахунок членських внесків та платних послуг.

Роль місцевого уряду в цілому полягає не в тому, щоб перешкоджати внутрішнім справам життя торгових палат, він узагалі не приймає спеціальних норм законів, що регулюють торгові палати.

Торгово-промислові палати, побудовані за співпрацею з державними режимом, настільки різні, як вони були встановлені після вивчення та поглинання розумних переваг та успішного бізнес-досвіду двох інших режимів. Деякі із цих торгових палат приймають до відома обов'язкову систему членства, фінансуються з членства та платних послуг плюс певне державне фінансування. Ці палати мають широку автономію для вирішення внутрішніх питань справ під керівництвом органів влади держави [5].

Розглянемо детальніше приклади та коротку характеристику окремо міжнародного досвіду вибраних торгових палат або бізнес-асоціацій у світі.

Конфедерація міст індійської промисловості (КІП). КІП є провідною бізнес-асоціацією Індії та має понад 7200 членів із приватного, а також

державного сектору, включаючи малі та середні підприємства, а також непряме членство понад 100 тис. підприємств із близько 242 національних та регіональних галузевих застосунків.

Це – як зазвичай, недержавна неприбуткова організація, керована промисловістю, що відіграє свою активну роль у процесі розвитку бізнеса Індії та заснована в 1895р. Розширюючи свою програму поза бізнесом, КІП допомагає галузі визначити та виконувати корпоративні програми громадянства. Партнерство з організаціями громадянського суспільства продовжує впроваджувати соціальну відповідальність та корпоративні ініціативи для інтегрованого та всеохоплюючого розвитку в різних сферах, включаючи позитивні дії, охорону здоров'я, освіту, засоби до існування, управління різноманіттям, розвиток навичок, енергозбереження та розширення можливостей жінок та відповідальне використання природних ресурсів.

Досліджуючи особливості мережі німецьких бізнес-асоціацій, треба перш за все відзначити особливу вагу Палат питань корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), які виступають наріжним каменем у всіх без винятку торгових палатах країни.

Ініціатива КСВ у Німеччині була розроблена Федеральним міністерством праці та соціальних питань (BMAS) і підтримується системою торгово-промислових палат Німеччини, що включає у себе Федеральну асоціацію німецьких роботодавців (Bundesver-einigung der Deutschen Arbeitgeberverbände – BDA), Федеральне об'єднання німецької промисловості (Bundesverband der Deutschen Industrie – BDI), Німецьку торгово-промис-лову палату (Deutscher Industrie und Handels-kammertag – DIHK) та Центральну асоціацію німецьких ремесл (Zentralverband des Deutschen Handwerks – ZDH). Розглянемо у наступному параграфі кожну із цих організацій детальніше.

1.2. Специфіка діяльності іноземних торгово-промислових палат

Найбільш організованою з інституціональної точки зору є німецька система Торгово-промислових, вірніше – Промислово-торгових палат, адже німці ставлять на перше місце промисловість.

Центральна, німецька торгово-промислова палата (Deutscher Industrie und Handelskammertag – DIHK) визначається як головна організація 80 німецьких торгово-промислових палат.

DIHK захищає інтереси німецького бізнесу від можливостей надмірного впливу політиків у німецькому політичному світі та європейських інститутах і представляє загальні бізнес-інтереси на основі широкого кола підприємців та ділових людей. Близько 3,6 млн. комерційних підприємств є статутними членами палат.

Це означає, що торгова палата не може залежати від індивідуальних інтересів та має особливу вагу щодо політичних органів.

Федеральне об'єднання німецької про-мисловості (Bundesverband der Deutschen Industrie – BDI). є провідною організацією німецької промисловості та промислових послуг, що представляють 37 галузевих конфедерацій і більше 100 тис. компаній, що налічують понад 8 млн. працівників. Це голос тнімецької промисловості проти політичних установ на національному, європейському та міжнародному рівнях [5].

Федеральна асоціація німецьких роботодавців (Bundesvereinigung der Deutschen Arbeitgeberverbände – BDA) є провідною організацією соціальної політики у німецькій бізнесспільноті. Вона представляє інтереси малих, середніх та великих компаній з усіх секторів із різних питань, пов'язаних із соціальною та економічною політикою щодо взаємодії політиків, профспілок та громадської думки. Це голос бізнесу, що пропонує широкий спектр послуг для своїх членів. BDA захищає інтереси 1 млн. підприємств, на яких працюють 20 млн. працівників і які пов'язані з BDA через добровільне членство в більш ніж 6 500 федераціях роботодавців.

Центральна асоціація німецьких ремесл (Zentralverband des Deutschen Handwerks – ZDH) об'єднує 53 палати кваліфікованих ремісників, 36 центральних конфедерацій майстерності, а також важливі ділові та наукові інститути у Німеччині. ZDH – це форум для розроблення узгоджених позицій з усіх основних питань, пов'язаних із політикою ремесл [5]. Він представляє загальні інтереси кваліфікованих фахівців у парламенті Німеччини, уряді Німеччини та інших центральних органах влади, ЄС та міжнародних організацій.

Структуру мережі німецьких бізнес-асоціацій представлено на рис. 1.1

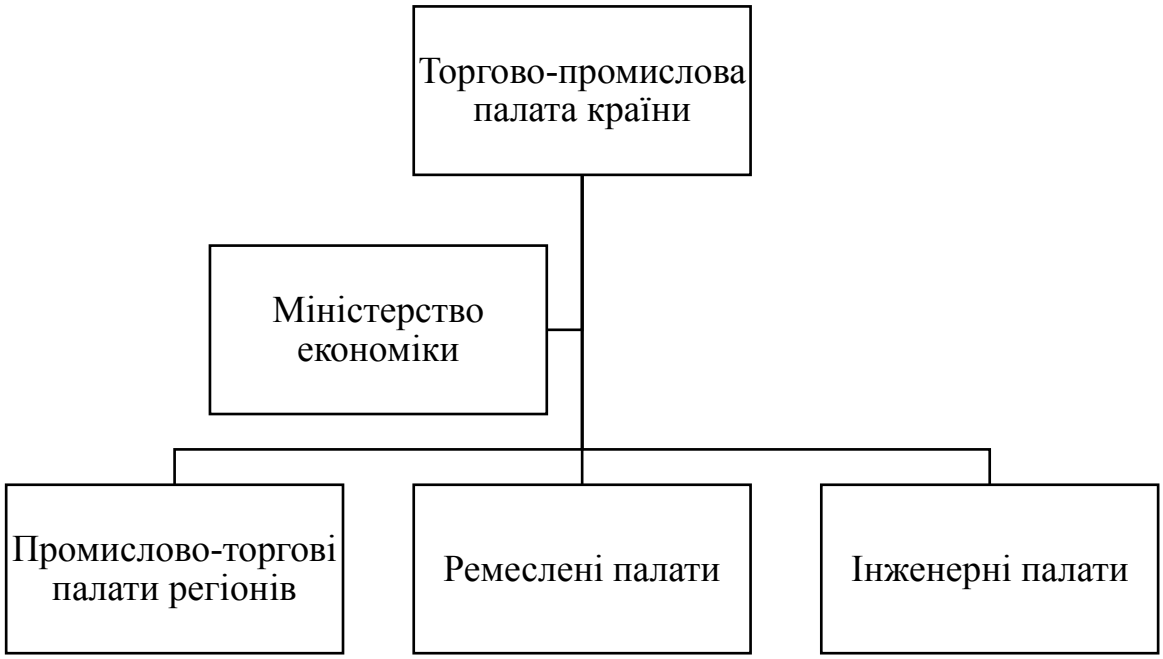

Рис.1.1. Структура торгово-промислових палат в Європі

Розглядаючи практику торгово-промислових палат у неєвропейських країнах, треба відзначити діяльність Дубайської торгово-промислової палати (DCCI – Dubai’s Chamber of Commerce and Industry). Заснована в 1965 р., DCCI є приватною некомерційною організацією, метою якої є підтримка ділової спільноти в Дубаї та сприяння розвитку емірату як міжнародного бізнес-центру.

У 2008 р. DCCI створила центр відповідального ділового товариства для підтримки та сприяння належній практиці корпоративної соціальної відповідальності, сталого розвитку та корпоративного управління.

Мета існування центру полягає у тому, щоб зробити бізнес-спільноту Дубаю більш відповідальною щодо виконання соціальних та екологічних потреб. Палата також просуває в світі нерухомість емірат Дубай як регіональний хаб для глобальної торгівлі, пропонуючи глобальним діловим девелопмент-партнерам середовище прозорості та верховенства права.

Послуги DCCI включають, але не обмежуються, юридичними послугами, арбітражем та посередництвом; організацію навчальних програм, а також торгових ярмарків та економічних форумів, послуг із надання кредитних рейтингів та надання доступу до оновленого дослідження та численних аудиторських звітів.

Перейдемо на континент кенгуру. Розглядаючи характерні особливості австралійської системи ТПП, слід звернути увагу на Австралійську торгово-промислову палату (ACCI – Australian Chamber of Commerce and Industry) [5]. Австралія характеризується активною діяльність декількох великих корпорацій, які контролюють велику частку ринку та об'єднані в могутні промислові асоціації, з одного боку, і великою кількістю дезорганізованих хабів малих і мікропідприємств із меншими бізнес-асоціаціями на місцевому рівні – з іншого [6].

Вона поєднує у собі сили бренду мережі міжнародної, національної та місцевої системи торгової палати з можливістю австралійських бізнес-асоціацій фахівців. Торгово-промислова палата держав і територій об'єднана як Австралійська торгово-промислова палата (ACCI), до якої приєднуються галузеві асоціації, які є національною мережею ACCI. Ця мережа налічує понад 300 тис. приватних підприємств, у яких працюють більше 3 млн. працівників, більшість з яких – малі та середні підприємства. Представництво та розроблення політики на національному рівні є частиною місії ACCI. Це включає у себе численні традиції ділової адвокації – від торгівлі до економіки та

оподаткування, працевлаштування, питань охорони праці та соціальної політики.

Однією з найпотужніших та найвпливовіших у світі є Торгово-промислова палата США (USCC – US Chamber of Commerce) – Торгова палата Сполучених Штатів (USCC) – американська лобістська група, орієнтована на бізнес.

Вона не є урядовим центром або агентством розвитку Сполучених Штатів. Місія USCC – зміцнити конкурентоспроможність економіки США. Вона визначає себе як найбільша у світі федерація малого бізнесу, що представляє більше 3 млн. підприємств та організацій будь-якого масштабу, сектору та регіону.

Характерною особливістю Торгово-промислової палати США є її активна лобістська діяльність, яка є досить прозорою. Щорічно Палата звітує перед своїми членами, скільки коштів було витрачено на питання просування брендів на зовнішні ринки та захист інтересів її членів.

Динаміку щорічних своїх витрат Торгово-промислової палати Палата США відрізняється від місцевих та державних торговельних палат, розташовану у багатьох містах та штатах по всій країні. Місцеві та державні торговельні палати створюються та діють незалежно, хоча вони можуть бути пов'язаними з Торговельною палатою США. Станом на 2015 р. у Палати була всесвітня ділерська мережа зі 116 партнерів Американської торгівельної палати, розташованих у 107 країнах.

Перейдемо до Східних країв. Федерація торгово-промислових палат Пакистану (FPCCI – Pakistan’s Federation of Chambers of Commerce and Industry) заснована в 1950 р. і виступає за висловлювання колективної думки, занепокоєння та прагнення приватного сектору та надання корисних рекомендацій і стійку допомогу пакистанському уряду в її зусиллях щодо сприяння експорту, заохочення іноземних інвестицій та стимулювання економічної активності в країні. FPCCI представляє 44 торгово-промислові палати, дев’ять жіночих торгово-промислових палат, п’ять палат малих торгових палат, 103

пакистанські асоціації, що представляють галузі промисловості, торгівлі та послуг. FPCCI створила постійні комітети з корпоративної соціальної відповідальності для заохочення відповідальної ділової практики. У 2014 р. було 14 комітетів.

Постійний комітет із КСВ будується для підвищення продуктивності та конкурентоспроможності місцевих підприємств шляхом переосмислення меж їхніх учасників: упровадження стратегій, спрямованих на забезпечення довіри не лише акціонерів, а й усіх залучених елементів і суб'єктів господарювання.

Це спричинило прагнення постійної комісії FPCCI з КСВ до інтеграції КСВ в основні ділові практики та в рамках організаційної місії та бачення у письмовій політиці, дії та дусі.

Торгова палата Великобританії (BCC – British Chambers of Commerce) – це ділова мережа з акредитованими палатами в регіонах Великобританії та на ринках по всьому світу. BCC потрапляє до структури палат, орієнтованих на ринок, описаних вище. Основними функціями є: представництво та лобіювання; надання послуг, включаючи навчання; громадська підтримка; колективний маркетинг; аспекти соціальної/гендерної підтримки [7; 8].

Дослідження показали, що доступ домереж послуг є найважливішими мотивами членства в Палаті, хоча вони тісно пов'язані з іншими перевагами, такими як представництво, і сприймається як результат діяльності палат [8]. У добровільній системі керівництво кожної палати реагує на місцеві потреби та вимоги своїх членів. Через Асоціацію британських торговельних палат (ABCC) – добровільного органу, до складу якого входять усі середні та великі британські палати – основні послуги такі: представництво, ділова інформація та міжнародна торгівля.

Крім того, багато палат беруть участь у великому хабі бізнес-тренінгу, а значна кількість – у бізнес-консультуванні та інших послугах [9].

Різниця у джерелах фінасування та дозволу на виконання певних державних функцій Торгово-промисловими палатами для різних сфер бізнесу та економіки.

1.3. Загальні закономірності в діяльності торгово-промислових палат

Ми провели порівняльну характеристику досліджуваних бізнес-асоціацій світу. На основі дослідження виявлено, що домінуючою спільною рисою нового формату в переважній більшості торгово-промислових палат світу є акцентування на необхідності врахування питань корпоративної соціальної відповідальності в діяльності компаній-членів.

Також усе більше уваги у діяльності ТПП приділяється екологічним та гендерним питанням та елементам сталого розвитку. Також виявлено тренди, які спостерігаються у всіх названих країнах: посилення ролі державних органів, особливо МЗС, упровадження нових форм взаємодії з приватними агентами економічної дипломатії, головним чином, через механізми державно-приватного партнерства (зовнішньоторговельна палата/торгово-промислові палати, експортно-кредитні і страхові агентства), конвергенція аж до злиття агентств із просування експорту та залучення інвестицій; підвищення автономності субнаціональних регіонів та їхня зовнішньоекономічна діяльність для залучення прямих іноземних інветицій, «економізація» дипломатичних служб (загальні підходи, персонал), поширення візитів на найвищому та високому рівні як дієвий інструмент економічної дипломатії.

Варто розглядати торгово-промислові палати та бізнес-асоціації не тільки як представників інтересів приватних організацій, а й як каталізаторів економічного та ділового розвитку в різних країнах. Організаційні форми торгових палат у різних країнах відрізняються. Ми виділяємо три різних режими управління торговими палатами у світі: керований урядом режим, ринковий режим і співпраця з режимом уряду.

Торгово-промислові палати, які підпорядковуються уряду (Німеччина – представник), створюються на основі керівництва та фінансування уряду. Членство є обов'язковим у цій моделі. Джерело доходу, головним чином, – державне фінансування за винятком членських внесків та платних послуг. Державний контроль над торговими палатами в країнах, що діють у рамках

англо-американської правової системи (ринкової), досить послаблений. Палата фінансується за рахунок членських внесків та платних послуг. Палати, побудовані за співпрацею з державним режимом, дуже різні. Ці палати мають автономію для вирішення внутрішніх справ під керівництвом держави. Деякі із цих торгових палат приймають обов'язкову систему членства, фінансуються з членства та платних послуг плюс певне державне фінансування. Досліджуючи особливості торгових палат світу можна відзначити, що найбільші торгові палати світу витрачають багато коштів на лобіювання інтересів бізнес-структур. Зокрема, Американська та Європейська торгові палати використовують цей інструмент дуже часто.

На основі дослідження виявлено, що домінуючою спільною рисою нового формату в переважній більшості торгово-промислових палат світу є акцентування на необхідності врахування питань корпоративної соціальної відповідальності в діяльності компаній-членів.Місія Європейської палати полягає у створенні сприятливого для бізнесу та конкуренції економічного середовища в Європі та за її межами. У Європейській торговій палаті членами є майже 93% підприємств малого та середнього бізнесу. Європейська палата має за ціль розвиток партнерства Європейського Союзу, який гарантує умови, ринки та ресурси, необхідні для зростання бізнесу. Розглянувши основні особливості торгових палат ЄС, ми зробили такі висновки: незалежно від організаційно-правової моделі палати основну частину доходів отримується від членських внесків; в англосаксонській моделі ТПП має більш тісний контакт із бізнесом через те, що палата підпорядковується не державним установам, а функціонує відповідно до приватноправового акту. Але надходження до бюджету палати менше ніж у континентальній моделі через добровільне членство.

РОЗДІЛ 2
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТОРГОВО-ПРОГМИСЛОВИХ ПАЛАТ В УМОВАХ ВІЙНИ

2.1. Сучасний стан та ситуація в системі торгово-промислових палат

Система торгово-промислових палат в Україні бере свій початок з 1992 року, коли була створена Торгово-промислова палата України (ТППУ) як правонаступниця радянських структур. ТППУ є недержавною неприбутковою самоврядною організацією, яка об’єднує підприємства, організації та підприємців з метою сприяння розвитку економіки та захисту інтересів бізнесу.

ТПП України надають широкий спектр послуг, зокрема:

- сертифікація та експертиза: оформлення сертифікатів походження товарів, проведення експертиз якості та кількості продукції.
- Арбітраж та медіація: розгляд господарських спорів між суб’єктами підприємницької діяльності.
- навчання та підвищення кваліфікації: організація семінарів, тренінгів та курсів для підприємців.

Інформаційно-консультаційні послуги - надання інформації про ринки, законодавство, митні процедури тощо. Організація виставок та бізнес-форумів - сприяння встановленню ділових контактів між українськими та іноземними компаніями.

Оскільки ТППУ є неприбутковою організацією, вона не публікує детальні фінансові звіти. Її діяльність фінансується за рахунок членських внесків, оплати за надані послуги та грантів. Точні дані про оборот організації відсутні у відкритих джерелах.

ТПП України активно бере участь у організації та проведенні різноманітних заходів, спрямованих на розвиток бізнесу та міжнародне співробітництво.

Серед них:

- міжнародні виставки та ярмарки: ТПП організовує участь українських компаній у міжнародних виставках, сприяючи виходу на зовнішні ринки.
- бізнес-форуми та конференції: проведення заходів, де обговорюються актуальні питання економіки, інвестицій та розвитку підприємництва.
- освітні програми: організація семінарів та тренінгів для підприємців з метою підвищення їхньої кваліфікації та обізнаності у сфері бізнесу.

У джерелах відсутня інформація про значні скандали або проблеми, пов’язані з діяльністю ТПП України. Однак, як і будь-яка велика організація, ТПП може стикатися з викликами, пов’язаними з адаптацією до змін у законодавстві, економічних умовах та потребах бізнес-спільноти.

Торгово-промислові палати України відіграють важливу роль у підтримці та розвитку підприємництва, надаючи широкий спектр послуг та сприяючи інтеграції українського бізнесу у світову економіку. Попри відсутність детальної фінансової інформації, їхня діяльність є значущою для економічного розвитку країни.

Військові дії на території нашої держави негативно впливають на функціонування та розвиток усіх суб’єктів бізнесу і завдають нищівних руйнувань економіці. В той же час робота українського бізнесу під час війни є особливо важливим джерелом наповнення держбюджету та створення робочих місць. Тому для України наразі особливо актуальними є розробка та реалізація обґрунтованої та ефективної державної політики підтримки розвитку бізнесу з метою створення сприятливих умов для його організації та ведення. З урахуванням зазначеного роботу присвячено дослідженню прийнятих урядом програм державної підтримки та стимулювання розвитку підприємництва в умовах війни.

На основі проведених досліджень обґрунтовано, що під державною підтримкою необхідно розуміти державне регулювання підприємницької діяльності, яке передбачає, перш за все, свідоме формування державними структурами відповідних прямих та опосередкованих інструментів підтримки

бізнесу, зокрема, створення стимулів, використання матеріальних, фінансових та інших ресурсів, що залучаються для його суб'єктів.

Пріоритетність державного регулювання та підтримки підприємництва в умовах війни зумовлює необхідність переходу від прямого адміністративного сприяння до формування сприятливого економічного і соціального середовища щодо удосконалення механізмів та інструментів стимулювання розвитку суб'єктів бізнесу. В статті досліджено зміни в законодавстві, які стосуються політики оподаткування суб'єктів господарювання в особливий період, зокрема щодо нарахування і сплати єдиного податку та єдиного соціального внеску. Обґрунтовано ліміти та правила роботи в сфері сплати податків для фізичних осіб-підприємців під час дії воєнного стану.

Визначено, що такі зміни нададуть можливість суб'єктам бізнесу заощадити кошти на сплаті податків та інвестувати їх в подальшу господарську діяльність і, таким чином, підтримувати та розвивати її. Проаналізовано зміни, які стосуються проведення перевірок, нарахування штрафів та пені під час дії воєнного стану, та на цій основі визначено, які перевірки дійсно скасовано, а які можуть бути проведені. Також проаналізовано умови запровадженої урядом програми релокації бізнесу та зміни, які були внесені до програми «Доступні кредити 5–9 %».

Проведені дослідження свідчать, що на сьогоднішній день українським Урядом була прийнята низка рішень, які передбачають тимчасові послаблення та підтримку для бізнесу під час дії воєнного стану. В той же час недоліки і складнощі, з якими стикаються в процесі функціонування господарські суб'єкти, свідчать про необхідність синхронно розвивати як державну систему підтримки бізнесу, так і ініціативу підприємців, малих і середніх підприємств з об'єднання зусиль у сфері державно-фінансової діяльності. Обґрунтовано, що актуальним є питання удосконалення системи інформаційної та консультативної державної підтримки бізнесу з метою стимулювання його розвитку.

Війна росії проти України негативно впливає як на стан економіки нашої

держави в цілому, так і на діяльність і розвиток українського бізнесу зокрема. Якщо говорити про малий і середній бізнес, то, за даними опитування Європейської бізнес-асоціації, у березні 42 % підприємців взагалі припинили працювати; близько третини – призупинили роботу, але планували відновлювати її; у повному обсязі працювали лише 13 % малого та середнього бізнесу [2]. Результати другої хвилі опитування Європейської бізнес-асоціації серед представників малого і середнього бізнесу свідчать, що у квітні кількість непрацюючих представників бізнесу скоротилася з 42 до 26 %; 17 % вже відновили роботу після тимчасового припинення і ще 23 % готувалися до відновлення.

Також збільшилася кількість підприємців, що працюють у повному обсязі – з 13 до 20 %. За два місяці війни динаміка реєстрацій нового бізнесу вже наблизилася до 50 % від довоєнного аналогічного періоду квітня 2021 р. За половину травня 2022 р. цей показник вже зріс до 70 % [3]. Такі дані щодо стану малого та середнього бізнесу в Україні свідчать про те, що подальший його розвиток є неможливим без активного стимулювання з боку держави.

Сприяння розвитку підприємництва можливе лише шляхом поєднання та узгодження різних форм, методів, засобів державного регулювання і підтримки. Такими засобами можуть бути: зниження податкового навантаження, сприяння розвитку кредитних відносин між суб’єктами бізнесу та комерційними банками, реалізація державних програм підтримки та фінансування бізнесу, створення дієвого механізму консультативно-інформаційної підтримки, удосконалення нормативно-правової бази у сфері підприємництва тощо. Враховуючи сучасні складні умови, держава має використовувати всі відомі в практиці регуляторні важелі, а також розроблювати нові програми для підтримки та стимулювання ведення вітчизняного бізнесу.

Активне втручання представників державної влади в український бізнес з метою підтримки підприємців є вагомим критерієм як його подальшого розвитку, так і зростання макроекономічних показників в цілому. З огляду на

таке положення сьогодні перед Урядом постає одне з першочергових завдань, яке стосується розробки та реалізації ефективної політики держави в сфері стимулювання розвитку бізнесу, зокрема створення сприятливого середовища для його підтримки та функціонування.

Проблеми державного регулювання, підтримки та стимулювання розвитку бізнесу завжди були в центрі уваги як вітчизняних, так і зарубіжних вчених-економістів. В останні роки вважає, що в сучасній практиці доцільно виокремити два ключові напрями у сфері державного забезпечення та підтримки розвитку підприємництва: пряме забезпечення розвитку (через запровадження урядових програм та створення інфраструктури підтримки) та опосередковане (за допомогою податкового впливу та інших важелів економічного характеру) [9].

На думку О.Дячун та І.Нагорняк, під державною підтримкою необхідно розуміти державне регулювання сектору малого підприємництва, яке передбачає, перш за все, свідоме формування державними структурами відповідних умов становлення і розвитку малого бізнесу, створення стимулів, використання матеріальних і фінансових ресурсів, що залучаються для його суб'єктів [4, с. 87]. Л.В. Прокопець під поняттям «державна підтримка малого бізнесу» розуміє будь-які державні заходи з фінансового сприяння в інтересах суб'єктів господарювання, що створюють для цих суб'єктів прямі чи приховані переваги і

мають грошову оцінку [17, с. 73]. Серед ключових законів, що визначає правові та економічні засади державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва, є Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні». Частиною 1 статті 15 Закону визначено, що державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва враховує фінансову, інформаційну, консультативну підтримку, у тому числі підтримку у сфері інновацій, науки, промислового виробництва, підтримку суб'єктів малого і середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність, підтримку у сфері підготовки, перепідготовки і

підвищення кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу [16]. Необхідно зауважити, що більша частина досліджень пов'язана з функціонуванням саме малих та середніх суб'єктів господарювання.

Сертифікація походження товару — це процедура підтвердження країни походження товару, яка оформлюється сертифікатом встановленого міжнародного зразка. Цю послугу в Україні надають Торгово-промислові палати (ТПП) на підставі повноважень, закріплених законодавством.

Основні типи сертифікатів:

- Форма СТ-1 — для країн СНД (в межах угод про вільну торгівлю).
- Загальна форма (Certificate of Origin) — для інших країн світу, в тому числі ЄС.
- EUR.1 / EUR-MED — для країн, з якими укладено преференційні торговельні угоди (оформлюється митницею).

Правова база в Україні відповідає законам про існування ТПП.

- Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність».
- Постанова КМУ № 848 від 21.06.2012 р. (щодо правил визначення країни походження).
- Женевська конвенція (Кіотська конвенція) щодо митних процедур.
- Регламенти ЄС щодо преференційного походження (в рамках GSP, Угоди про Асоціацію Україна-ЄС).

Навіщо потрібні сертифікати походження – вирішувати постачальнику та імпортеру.

Основні функції їх такі:

- надання преференцій (митних пільг) імпортерам в країні призначення (знижені або нульові ставки мита).
- виконання умов контракту або тендерної документації.
- дотримання вимог митного або податкового законодавства іноземної держави.

Захист ринку (заборона або обмеження імпорту з певних країн).

Антидемпінгові або спеціальні розслідування (для доказу реального походження).

Наприклад, постачальник з України, який експортує продукцію в ЄС, може претендувати на нульову ставку мита згідно з Угодою про асоціацію, якщо надає сертифікат EUR.1.

Експортер у Туреччину повинен подати документ, що підтверджує українське походження для звільнення від мита.

Чому роль сертифікатів останнім часом зменшилася – існують глобальні та локальні причини.

Таблиця 2.1 - Порівняння систем сертифікації

Критерій	Традиційна сертифікація (ТПП)	Система REX (самосертифікація)
Тип документа	Сертифікат форми СТ-1, Certificate of Origin	Декларація на рахунку-фактурі
Ким видається	Торгово-промислова палата (ТПП)	Зареєстрований експортер (REX)
Область застосування	Країни СНД, треті країни (Туреччина, Канада тощо)	ЄС, GSP країни
Необхідність фізичного сертифіката	Обов’язково	Ні
Можливість самосертифікації	Ні	Так
Визнання в ЄС	Обмежено (залежно від країни)	Так (повністю)
Статус у 2024–2025 рр.	Скорочується	Зростає

Основні причини мають глобальне походження, вони такі. Впровадження преференційної системи REX (Registered Exporter System), що означає що замість сертифікату EUR.1 експортери до ЄС можуть подавати декларацію на рахунку-фактурі (self-certification).

Це спрощує експорт, особливо для МСБ. Розвиток електронної комерції та цифрової логістики. Частина країн переходить на електронні сертифікати або скасовує обов’язковість паперових у низці випадків.

Угоди нового покоління (наприклад, з Канадою) спрощують вимоги до походження. Зменшення обсягів експорту до країн СНД, де використовувалась

форма СТ-1. Через санкції та політичну ситуацію торгівля з Росією, Білоруссю майже зупинена.

Автоматизація митного оформлення - українська митниця впроваджує електронні системи, що зменшують суб’єктивізм у процедурі підтвердження походження.

Статистика та економічна вага відповідних потоків експорту та імпорту.

У 2021–2022 рр. ТПП України щорічно видавала понад 50 тис. сертифікатів походження. У 2023 році їх кількість зменшилася на 30%, через перехід багатьох експортерів на систему REX. Найбільше сертифікатів видається для країн: Німеччина, Польща, Туреччина, Казахстан. Процедура отримання сертифіката відповідає регламенту ТПП.

Подання заявки з документами (контракт, рахунок-фактура, пакувальні листи). Надання підтверджень походження (виробничі документи, калькуляції, технології). Перевірка документів і — за потреби — виїзна експертиза. Видача сертифіката або обґрунтована відмова.

Сертифікація походження товарів залишається важливим інструментом зовнішньоекономічної діяльності. Її роль поступово зменшується внаслідок цифровізації, переходу на системи самосертифікації та трансформації торгівельних режимів.

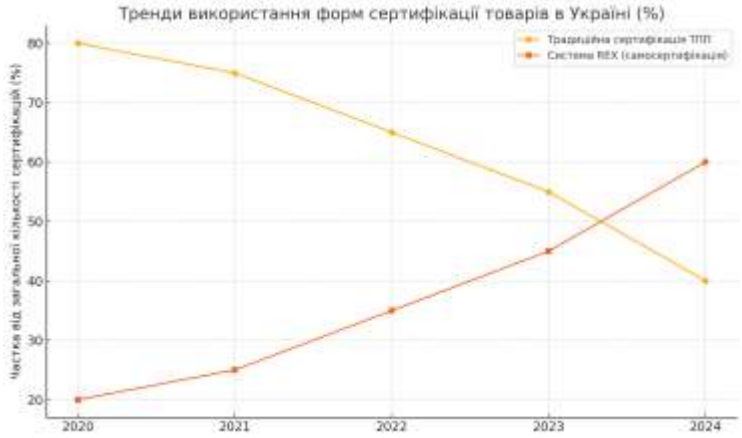

Рис. 2.1 Тенденції використання сертифікатів

ТПП України адаптується до змін, створюючи електронні послуги, реєстри експортерів та інформаційну підтримку для бізнесу.

В той же час сучасний «воєнний» етап розвитку економіки визначає необхідність формування особливого погляду на природу державної підтримки та стимулювання розвитку бізнесу як сфери, яка, з одного боку, є ключовою для економічного зростання країни, а з іншого – перебуває у постійному пригніченні та обтяжена неефективними реформами й законодавчими обмеженнями. Зокрема, події останніх місяців спричинили потребу оперативного прийняття Урядом нашої країни ряду нормативно-правових документів з метою запровадження заходів і програм щодо підтримки та стимулювання розвитку бізнесу під час дії воєнного стану, які вимагають дослідження.

2.2. Розвиток малого бізнеса, як стимулятор економіки

Розвиток підприємницької діяльності відіграє вагому роль в економічному розвитку будь-якої країни. Адже саме завдяки функціонуванню суб’єктів бізнесу

відбувається надходження значної суми податкових платежів до бюджету, створення робочих місць та формування вагомої частки у структурі ВВП. На сьогоднішній день, в умовах воєнного стану, вітчизняні суб’єкти господарювання на економічному фронті захищають економічну безпеку нашої держави. Тому створення сприятливих умов з метою стимулювання організації та ведення бізнесу будь-якого розміру таорганізаційно-правової форми в Україні є одним із ключових завдань Уряду нашої країни. Стимулювання розвитку підприємництва з боку держави має зменшити проблематику їх функціонування та забезпечити швидку адаптацію до нових реалій.

У червні 2022 року Служба безпеки України (СБУ) викрила агентурну мережу, яка діяла в державних структурах. У результаті спецоперації в Києві були затримані завідувач відділу Секретаріату Кабінету Міністрів України та керівник однієї з дирекцій ТПП. За даними СБУ, ці посадовці передавали російським спецслужбам інформацію про стан обороноздатності України,

облаштування державного кордону та персональні дані українських правоохоронців.

Зокрема, урядовця було завербовано у 2012 році під час поїздки до Росії співробітниками ФСБ. Він отримав оперативний псевдонім, засоби зв'язку та завдання збирати таємну інформацію, яка циркулює в Кабміні. Передача даних здійснювалася через "зв'язкового" з ТПП, який також був завербований у Москві та отримував інструктаж у тимчасово окупованому Сімферополі. Схема передачі розвідданих працювала таким чином: урядовець передавав їх "зв'язковому" з ТПП, а той – далі в Росію через зашифровані канали зв'язку. Винагороду "зв'язковий" отримував під час особистих зустрічей із кураторами, які відбувалися в Криму чи у третіх країнах. Зазвичай ФСБ платила йому за двох, а вже в Києві він розподіляв гроші. Паралельно він займався підбором інших "кандидатів" для вербування. Обом затриманим було повідомлено про підозру в державній зраді, і суд обрав їм міру запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Досудове розслідування триває.

Під державною підтримкою необхідно розуміти державне регулювання підприємницької діяльності, яке передбачає, перш за все, свідоме формування державними структурами відповідних прямих та опосередкованих інструментів підтримки бізнесу, зокрема, створення стимулів, використання матеріальних, фінансових та інших ресурсів, що залучаються для його суб'єктів. Пріоритетність
державного регулювання та підтримки підприємництва в умовах війни зумовлює необхідність переходу від прямого адміністративного сприяння до формування сприятливого економічного і соціального середовища щодо удосконалення механізмів та інструментів стимулювання розвитку суб'єктів бізнесу.

Аналізуючи сучасний стан економіки нашої країни, можна зазначити, що лише зараз вона починає «приходити до тями» і «ставати на воєнні рейки». Цьому суттєво сприяє політика дерегуляції та лібералізації бізнесу, обрана

державою для стимулювання економіки в особливий період. Зараз Уряд нашої держави вже запустив декілька програм підтримки бізнесу під час війни. Так одним із найважливіших кроків держави є зміни в податковій сфері, що покликані підтримати економіку суб'єктів бізнесу в умовах воєнного стану. Зокрема, 15 березня 2022 р. був прийнятий Закон України № 2120-IX «Про внесення змін

до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану», який передбачає кардинальну податкову реформу на період воєнного стану.

Основними змінами, які було запроваджено зазначеним вище законом щодо сплати єдиного податку, є [11; 12]:

- на період з 1 квітня 2022 р. до припинення / скасування дії воєнного стану право на використання спрощеної системи оподаткування надано платникам єдиного податку 3 групи, а саме фізичним особам-підприємцям та юридичним особам будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягомкалендарного року обсяг доходу не перевищує 10 мільярдів гривень. До цього обсяг обороту для 3 групи складав до 1167 мінімальних зарплат (що з 1 січня 2022 р. становило 7585,5 тис. грн). При цьому ставка єдиного податку буде становитиме всього 2 % від обороту без ПДВ, а не 3 % з ПДВ чи 5 % без ПДВ, як в довоєнний час.

Відповідно подавати звітність з ПДВ по операціям постачання товарів, робіт та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, не потрібно буде (про це прямо вказано у нормативному документі). На період переходу на спрощену систему оподаткування за ставкою єдиного податку 2 % реєстрація платником ПДВ не анулюється, а призупиняється.

Отже, більшість суб'єктів бізнесу (законом передбачено виключення для окремих видів діяльності та осіб) зможуть сплачувати замість податку на прибуток та ПДВ єдиний податок з обороту у розмірі 2 %.

Необхідно зазначити, що для обрання або переходу на спрощену систему оподаткування із наведеними особливостями суб'єкт господарювання до

останнього числа місяця, що передує періоду переходу на спрощену систему оподаткування, має подати до контролюючого органу за місцем податкової адреси відповідну заяву, тобто автоматичного переходу не передбачено. Новоутворені суб'єкти господарювання, які бажають обрати спрощену систему оподаткування з урахуванням особливостей оподаткування, зазначених вище, подають заяву за загальною процедурою;

- звільнення від сплати єдиного податку платників 1 та 2 груп. Такі платники матимуть право не сплачувати єдиний податок, а декларацію за період несплати податку їм не потрібно буде заповнювати.

Відповідні норми теж діятимуть тимчасово з 1 квітня 2022 р. до припинення / скасування воєнного стану [12].

Таким чином, відповідно до змін єдиний податок сплачується суб'єктами бізнесу, які є платниками 1 та 2 груп добровільно. Якщо суб'єкт господарювання має достатньо коштів за результатами господарської діяльності, він може сплатити єдиний податок і, таким чином, поповнити та підтримати місцевий бюджет відповідної громади.

На даному етапі війна виснажила в економічному плані більшість суб'єктів бізнесу і для відновлення платоспроможності та повернення на довоєнний рівень розвитку потрібен буде час. У зв'язку з цим постає питання необхідності пролонгування податкових реформ щодо нарахування та сплати єдиного податку і на певний період у післявоєнний час.

Також Законом України [12] були внесені певні зміни щодо сплати єдиного соціального внеску (надалі – ЄСВ) для фізичних осіб-підприємців. Тимчасово, з 1 березня 2022 р. до припинення або скасування воєнного стану в Україні та протягом дванадцяти місяців після припинення або скасування воєнного стану, фізичні особи-підприємці (в т. ч. ФОП на єдиному податку) та особи, які провадять незалежну професійну діяльність (адвокати, нотаріуси та ін.) мають право не нараховувати, не обчислювати та не сплачувати ЄСВ за себе. Але треба враховувати, що ФОП та особи, які провадять незалежну професійну діяльність, не сплачуючи ЄСВ за такі періоди, втрачатимуть право

на страховий стаж для цілей призначення пенсії. Крім того, вони втрачатимуть статус застрахованих осіб та не зможуть скористатися соціальним страхуванням на період тимчасової втрати працездатності.

Платники єдиного податку (в тому числі юридичні особи) також мають право не сплачувати єдиний внесок за найманих працівників, призваних під час мобілізації на військову службу. За всіх інших працівників ЄСВ сплачувати потрібно.

На основі проведеного дослідження у таблиці 1 підсумуємо правила роботи ФОП під час воєнного стану.

Економічна стабільність нашої країни залежить насамперед від платників податків, які сьогодні продовжують працювати. Запроваджені податкові зміни забезпечують можливість суб'єктам бізнесу заощадити кошти на сплаті податків та інвестувати їх в подальшу господарську діяльність і, таким чином, підтримувати та розвивати її. В той же час суб'єкти підприємницької діяльності мають підтримувати економіку України і, по можливості, сплачувати податки (на добровільних засадах) та поповнювати бюджет для того, щоб держава могла виконувати свої функції. Адже система оподаткування суб'єктів бізнесу, з одного боку, має бути спрямована на стимулювання ведення господарської діяльності в сучасних реаліях, з іншого, – на подальше наповнення державного та місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень від підприємств.

2.3. Сучасні тенденції підтримки підприємців у діяльності торгово-промислових палат

Необхідно зауважити, що, не дивлячись на запроваджені зміни, за даними Державної податкової служби України, у січні–квітні 2022 р. було сплачено 118,5 млрд грн єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, що на 12 млрд грн, або на 11,3 %, перевищує відповідний показник минулого року. В цілому до державного бюджету у січні–квітні 2022 р. сплачено

234,4 млрд грн, що на 64,9 млрд грн, або на 38,3 %, більше відповідного періоду минулого року. Місцеві бюджети отримали 110,3 млрд грн. Це на 9,8 млрд грн, або на 9,7 %, більше за січень–квітень 2021 р. Таким чином, у цей складний воєнний час платники податків продовжують підтримувати нашу державу та сумлінно сплачувати податки. Завдяки їх громадянській позиції та патріотизму український бюджет стабільно наповнюється [18].

У зв'язку зі змінами в сфері оподаткування бізнесу в умовах воєнного стану, нагальним є питання надання роз'яснень та проведення консультацій щодо вирішення питань, які виникають у платників податків. У таких умовах ДПС має надавати консультативну підтримку оперативно, без затримок реагувати на звернення та забезпечувати якісний «податковий сервіс».

Наступне рішення Уряду, яке безпосередньо стосується полегшення діяльності суб'єктів бізнесу під час дії воєнного стану – це скасування проведення перевірок. Необхідно зазначити, що спершу було прийнято рішення про відміну майже всіх перевірок, які стосуються діяльності суб'єктів бізнесу, в тому числі камеральних та фактичних. Але потім прийняті рішення були відкориговані та внесені відповідні правки до законів. Таким чином, одним із нововведень, яке було запроваджено на період воєнного, надзвичайного стану та протягом трьох місяців після його припинення / скасування – це встановлення

мораторію на перевірки щодо повноти нарахування, декларування та сплати ЄСВ. Відповідно перевірки, розпочаті до 24 лютого, були призупинені. Штрафні санкції та пеня щодо порушення правил нарахування, декларування та сплати ЄСВ на відповідний період не застосовуються [12].

Ще однієї зміною, яка була запроваджена Урядом для полегшення та стимулювання діяльності суб'єктів бізнесу на період з 7 березня та на весь час воєнного стану – це скасування будь-яких санкцій за порушення вимог Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» у сфері застосування реєстраторів розрахункових операцій / програмних реєстраторів розрахункових операцій

(РРО/ПРРО) [13]. По суті, це означає, що застосування РРО / ПРРО під час війни скасовано, тому що:

- будь-які платежі (оплата карткою, накладні платежі, POS-термінал та ін.) можна отримувати без застосування РРО / ПРРО;

- якщо суб'єкт бізнесу не має РРО / ПРРО і воно не було встановлено – штрафів не буде;

- якщо суб'єкт бізнесу має РРО / ПРРО, він може його використовувати в своїй господарській діяльності далі, але якщо він перестане його використовувати, то штрафів не отримає;

- якщо суб'єкт бізнесу продовжить використання РРО / ПРРО, але допустить якусь помилку (невидача чека, вдача чека не на повну суму та ін.), то штрафів не буде.

Такий крок з боку держави значно полегшив ведення діяльності суб'єктів бізнесу, особливо якщо врахувати, що вимога щодо застосування РРО / ПРРО була новою (почала діяти з початку 2022 р.) і не всі підприємці повною мірою її виконували. Нагальним для суб'єктів підприємницької діяльності є питання, чи скасують застосування РРО / ПРРО після закінчення дії воєнного стану. На даний момент – це невідомо, але необхідно зазначити, що, враховуючи подання заявки на вступ України у ЄС – РРО / ПРРО, це стандартний інструмент розрахунку для будь-якого бізнесу.

Проаналізувавши всі зміни в законодавстві [12; 13], які були внесені протягом останніх місяців, можна підсумувати, що станом на початок травня 2022 р. список перевірок, які все ж таки можуть бути проведені, містить:

- фактичні (за місцем провадження господарської діяльності) перевірки можливості використання клієнтами карток для оплати, тобто наявність POS-терміналів у точках торгівлі чи надання послуг;

- використання РРО / ПРРО в разі продажу підакцизних товарів;

- облік підакцизних товарів;

- порядок ціноутворення на суспільно-значущі товари;

- камеральні (у приміщеннях ДПС) перевірки, ініційовані на підставі заяви про бюджетне відшкодування ПДВ, доданої до декларації.

Наступним кроком українського Уряду, який був розроблений з метою підтримки та стимулювання розвитку вітчизняного бізнесу, є запровадження програми щодо тимчасового переміщення підприємств з постраждалих під час війни регіонів. Відповідно до цієї програми, українські суб'єкти бізнесу, які знаходяться у зоні активних бойових дій, можуть отримати державну допомогу в переміщенні своїх потужностей до західних областей України. Наразі реалізація програми здійснюється на основі таких нормативно-правових актів:

- Постанова Уряду № 305 від 17.03.2022 р. [15], яка регламентує безоплатне перевезення майна вітчизняних підприємств, установ та організацій згідно з переліком, який формується Міністерством економіки і передається до Міністерства інфраструктури;

- Розпорядженням Уряду № 246-р від 25.03.2022 р. [14], яке передбачає план невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію.

Програма з релокації українських виробництв за підтримки держави спрямована на збереження виробничого і трудового потенціалу та орієнтована на усі підприємства, які бажають перемістити виробництво на території західних областей України. Цією програмою може скористатися будь-яке підприємство, яке знаходиться у зоні ризику та активних бойових дій. Учасником може бути не лише велике виробництво, але й малі бізнеси з 10–20 працівниками у штаті. В першу чергу допомогу держави для вимушеного релокейту отримають стратегічно важливі підприємства та підприємства, які виробляють товари першої необхідності (хліб та інша їжа, питна вода, одяг та інше) для забезпечення потреб цивільного населення, військових та бійців територіальної оборони.

Для того щоб подати заявку, підприємству необхідно скористатися платформою цифрової взаємодії для допомоги з релокації бізнесу, яка була запущена ДП «Прозорро.Продажі» за ініціативи Мінекономіки,

за підтримки Міністерства цифрової трансформації України та національного проєкту з розвитку підприємництва та експорту Дія.Бізнес. Під час заповнення заявки важливо максимально деталізувати інформацію про підприємство, що спростить та пришвидшить процес подальшого транспортування.

Перевезення здійснюють безкоштовно «Укрзалізниця» та «Укрпошта», яка відповідає за підвезення обладнання до залізничної станції, а також забезпечує оперативне проходження блокпостів, оформлює транспортні накладні. Водночас релокація є лише частиною процесу переміщення підприємства із зони бойових дій. Важливою є також підтримка місцевої влади, а саме пошук площ для розміщення виробництва, забезпечення безперебійним живленням та розміщенням працівників.

За офіційними даними, за два місяці війни 1171 українське підприємство розпочали процес евакуації своїх виробництв. Понад 400 суб'єктів бізнесу частково або повністю перевезли свої потужності, з них 216 відновили роботу. Ще близько 500 підприємців шукають майданчики для розміщення. Місцем релокації стали вісім областей у Центральній та Західній Україні: Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька, Вінницька, Волинська та Рівненська [5].

У процесах переміщення підприємств, які переїжджають з епіцентрів бойових дій, лідирує Львівщина.

До цього регіону станом на 29 квітня було переміщено 115 підприємств, понад пів сотні з них вже відновили роботу [7]. Також на Хмельниччину із зони бойових дій переїхало 25 підприємств; до Вінницької громади переїхало 13 підприємств; два десятки підприємств перевезли своє виробництво на Тернопільщину.

Серед релокованих компаній можна виокремити чотири типи підприємств:

Перший – великі системні підприємства, яким дуже важко перевезти своє обладнання, часто громіздке і габаритне. Це здебільшого акціонерні товариства та державні підприємства. Такі компанії найбільше потребують допомоги від держави.

Другий – це підприємства середнього рівня, які мають власне виробництво та ресурси. Часто переїздять до своїх бізнес-партнерів чи філій на Західній Україні. В основному ці компанії переїжджають самостійно, без допомоги держави. Від держави та органів місцевого самоврядування їм потрібна лише

комунікація та пошук нових партнерів.

Третя – ФОП, в основному мікробізнеси, які надають послуги, або займаються «крафтовим» виробництвом. Такі підприємці після переїзду швидко починають працювати. На них є попит, часто – усталена клієнтська база. Допомоги держави, як правило, не потребують.

Четверта – ІТ-бізнес. З початку активних бойових дій велика кількість компаній з ІТ-сектору переїхала на

Західну Україну. Допомоги держави не потребують, мають ресурси, щоб облаштуватися на новому місці [5].

Таким чином, завдяки запровадженій Урядом України програмі релокації, значна кількість підприємств отримала змогу працювати в нових умовах, зберегти свій бізнес та робочі місця.

В сучасних важких умовах важливим з боку Уряду є розробка та реалізація програм фінансової підтримки стимулювання та розвитку підприємництва. Така підтримка може бути здійснена на основі реалізації програм кредитування суб’єктів господарювання.

Держава може сприяти кредитуванню підприємств двома шляхами. Першим варіантом є створення спеціальних державних установ або неприбуткових організацій для кредитування і фінансування бізнесу.

При цьому вартість кредиту (який може бути і безвідсотковим) може залежати від віку, виду економічної діяльності, місця розташування підприємства тощо. Таким чином можна створювати більш сприятливі умови для новостворених фірм, підприємств певної галузі, залежно від загальнонаціональної стратегії розвитку економіки чи задля розвитку певних місцевих ресурсів тощо. Наприклад, сьогодні в Україні фінансовою підтримкою мікро-, малих та середніх підприємств успішно займається Німецько-Український фонд (НУФ), озасноваий Урядом спільно з НБУ та Німецьким державним банком розвитку [1].

Другим варіантом є державне сприяння розвитку кредитних відносин між бізнесом та комерційними банками. З метою реалізації цього напряму державної політики 18 березня 2022 р. рішенням Уряду внесено зміни до Державної програми «Доступні кредити 5–9 %», які полягають у такому:

1. Програма розширена на середні підприємства з річним доходом до 50 млн євро (раніше було 20 млн євро) та на великі підприємства з річним доходом більше 50 млн євро незалежно від кількості працюючих робітників;

2. Максимальна сума кредиту для всіх суб’єктів підприємництва збільшена з 50 до 60 млн грн з урахуванням групи пов’язаних компаній;

3. Процента ставка: 0 % річних протягом періоду воєнного стану та одного місяця після його припинення; 5 % річних після завершення вказаного вище періоду і до кінця строку кредиту;

4. Цілі кредитування: інвестиційний кредит на придбання основних засобів; кредит на поповнення обігових коштів для здійснення підприємницької діяльності;

5. Строк кредитування: інвестиційні кредити – 5 років; кредити на поповнення обігових коштів – 3 роки;

6. Термін подачі заявки на участь у програмі – у період дії воєнного стану;

7. Розмір кредитної гарантії – 50 % від суми кредиту суб’єкта мікро-, малого та середнього підприємництва (крім суб’єктів великого підприємництва) [10];

Відповідно до цілей цієї програми державні і комерційні банки мають активізувати кредитну діяльність, аби тисячі підприємців змогли відновити й модернізувати свою господарську діяльність, адаптувавши її до нових умов. Станом на початок травня за Державною програмою «Доступні кредити 5–

9 %» Фонд розвитку підприємництва уклав угоди про співробітництво з 42 банками.

Відповідно до даних Міністерства фінансів України, усього з моменту старту цієї Програми суб'єкти підприємництва станом на 16.05.2022 р. отримали від уповноважених банків 40486 кредитів на загальну суму 110,1 млрд грн, в тому числі:

- 10,25 млрд грн підприємці отримали на інвестиційні цілі;

- 58,16 млрд грн – як антикризові кредити;

- 25,35 млрд грн були видані як рефінансування попередньо отриманих кредитів;

- 13,71 млрд грн – кредити для с/г виробників, передусім, на інвестиційні цілі;

- 2,61 млрд грн – антивоєнні кредити [9].

Проведені дослідження свідчать, що Уряд нашої країни застосовує комплекс універсальних та унікальних методів державного регулювання та стимулювання розвитку підприємництва в умовах війни.

В той же час недоліки і складнощі, з якими стикаються в процесі функціонування господарські суб'єкти, свідчать про необхідність синхронно розвивати як державну систему підтримки бізнесу, так і ініціативу підприємців, малих і середніх підприємств по об'єднанню зусиль у сфері державно-фінансової діяльності.

Наразі актуальним є питання удосконалення системи інформаційної та консультативної державної=підтримки бізнесу з метою стимулювання його розвитку. Інформаційна державна підтримка суб'єктів підприємництва може здійснюватися шляхом:

1) створення та забезпечення функціонування державних, регіональних і місцевих інформаційних систем, інформаційно-комунікаційних мереж, сприяння започаткуванню підприємницької діяльності за допомогою Інтернету;

2) надання інформації: про стан виконання державних, регіональних і місцевих програм підтримки підприємництва та рівень ефективності державної підтримки; про стан розвитку бізнесу; про об'єкти інфраструктури підтримки підприємництва; іншої інформації (економічної, правової, статистичної, виробничо-технологічної, з питань маркетингу), необхідної для забезпечення розвитку суб'єктів підприємництва.

Консультативна державна підтримка має здійснюватися шляхом: сприяння утворенню об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва, які надають консультаційні послуги суб'єктам підприємництва, та забезпечення їх діяльності; спрощення доступу до інформації в режимі реального часу.

Підсумовуючи, можна зазначити, що основними та найбільш пріоритетними інструментами розвитку економіки в умовах воєнного стану є розробка заходів щодо стабілізації бізнес-клімату та реформування системи державного регулювання підприємницької діяльності. Проблема необхідності стимулювання та забезпечення подальшого розвитку підприємництва актуальна сьогодні в Україні на усіх рівнях: державному, регіональному та безпосередньо у сфері самого бізнесу. Вирішення цієї проблеми відкриває можливості для прискорення процесу відновлення та модернізації економіки й переведення її на інноваційний шлях розвитку, базується на знаходженні найбільш ефективних моделей підтримки підприємств будь-яких розмірів у сучасних реаліях. Проведені дослідження свідчать, що на сьогоднішній день з боку українського Уряду були розроблені та запроваджені програми, які передбачають тимчасові послаблення та підтримку для бізнесу під час воєнного стану. Основною метою таких заходів є максимально можливе скорочення часу на адміністрування діяльності та фінансових зобов'язань бізнесу перед державою та стимулювання його розвитку в сучасних складних умовах. Однак сьогодні на рівні держави потрібно продовжувати здійснювати підтримку суб'єктів

підприємництва, зокрема шляхом створення відповідної правової бази,фінансово-кредитної та матеріально-технічної підтримки, науково-методичного, інформаційно-консультативного та кадрового забезпечення бізнесу. Також важливим є створення рівних можливостей для доступу суб'єктів малого, середнього та великого підприємництва до запроваджених Урядом програм підтримки й стимулювання бізнесу під час дії воєнного часу; моніторинг ефективності використання бюджетних коштів, передбачених для виконання зазначених програм; відкритість і прозорість проведення процедур надання державної підтримки.

Подальших досліджень потребують питання здійснення комплексного оцінювання ефективності заходів та програм, запроваджених Урядом з метою підтримки бізнесу під час воєнного стану як на макрорівні, так і на рівні окремих бізнес-структур.

У період війни Торгово-промислова палата України (ТПП) активно реалізує низку програм для підтримки малого та середнього бізнесу (МСБ), спрямованих на адаптацію до нових умов, відновлення діяльності та інтеграцію в європейські ринки. Ось ключові ініціативи:

Програми підтримки підприємців від ТПП України такі:

UkraineReady4EU - масштабний проєкт, спрямований на інтеграцію українських МСБ до Єдиного ринку ЄС. В рамках програми 1 500 компаній отримають мікрогранти по 2 500 євро для підготовки до виходу на європейські ринки, участі у виставках, торгових місіях та налагодження партнерств з компаніями ЄС. Програма триватиме до жовтня 2025 року.

Форум «Відновлення та розвиток МСБ 2025».

22 травня 2025 року відбувся Восьмий Національний форум, організований ТПП України, який став платформою для обговорення пріоритетів відновлення МСБ в умовах війни. У фокусі були питання доступу до фінансування, підтримки ветеранського та жіночого підприємництва, розвитку людського капіталу та виходу на зовнішні ринки.

Мережа координаційних центрів підтримки бізнесу.

Спільна ініціатива регіональних ТПП та ПРООН, спрямована на надання консультацій щодо релокації, відновлення бізнесу, експортно-імпортних операцій та участі в грантових програмах. З 2022 року експертну допомогу отримали близько 400 підприємців через «гарячу лінію».

4Програма «SkillBoost».

Запорізька ТПП реалізує програму прискореної перекваліфікації персоналу для підприємств регіону за підтримки USAID. Мета — підготовка кадрів для відновлення та розвитку бізнесу в умовах війни.

Інформаційна платформа PRO_Business.

Створена Запорізькою ТПП за підтримки ПРООН та ЄС, платформа об’єднує понад 600 підприємств області та надає доступ до маркетингових досліджень, консультацій та бізнес-тренінгів.

У рамках платформи «Діалог влади та бізнесу» обговорюються програми підтримки аграріїв, зокрема гранти від Mercy Corps для дрібних фермерів та агропідприємств, які постраждали від війни. Розмір грантів становить від 3000 до 150000 доларів.

Міжнародні проєкти та ініціативи:

- Erasmus для молодих підприємців: програма обміну досвідом для нових підприємців з метою розвитку бізнес-навичок.
- німецький Центр сприяння імпорту (IPD): підтримка українських експортерів у виході на німецький ринок.
- Французька Служба старших експертів (ECTI): консультації від досвідчених французьких фахівців для українських підприємств.

Київська ТПП у співпраці з міською адміністрацією організувала дводенну освітню програму «Кібербезпека – захисти свій бізнес. Уроки війни», спрямовану на надання практичних інструментів для ефективного кіберзахисту компаніям в умовах війни.

Ці програми та ініціативи демонструють активну роль ТПП України у підтримці підприємців під час війни, сприяючи адаптації бізнесу до нових викликів та інтеграції в міжнародні ринки.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Актуальність теми “Організація фінансової підтримки підприємців у воєнний період на базі Запорізької торгово- промислової палати” полягає в тому, що діяльність підприємств, особливо малого та середнього бізнесу потребує підтримки з боку спеціалізованих інституцій, якою є Торгово-промислова палата.

У зв’язку з цим велика кількість малих підприємств скорочують або припиняють свою діяльність, що веде до суцільного зниження зайнятості, збільшення рівня небезпеки, безробіття та зростання бідності. Для розвитку економіки підприємства в умовах воєнного часу головним завданням має бути відновлення та налагодження роботи.

Метою дослідження є формування тактики антикризового управління Торгово-промисловою палатою, яка спрямована на подолання наслідків воєнних дій та військового часу на діяльність підприємства.

Об’єктом дослідження є Запорізька торгово-промислова палтта, що здійснює підтримку зовнішньоекономічної діяльністі підприємств регіону в період військової агресії РФ проти України.

Предметом дослідження є організація фінансової підтримки господарської діяльності підприємств Запоріжжя.

В дипломній роботі описують стан підприємницької діяльності в Запоріжжі, релокація значної кількості підприємств, припинення бізнесу, проблеми з логістикою та безпекою, відтік персоналу та інші аспекти, що стримують підприємницьку діяльність.

ТПП України реалізують низку інструментів, які безпосередньо спрямовані на допомогу підприємствам:

Інформаційно-консультаційні послуги, ті що палати надають підприємцям доступ до аналітичної інформації щодо умов торгівлі, законодавства, митних правил тощо. Також вони консультують з питань започаткування бізнесу,

експорту та виходу на міжнародні ринки в умовах війни та пошук відповідних пільг.

Освітні програми та тренінги короткої тривалості. ТПП не пов’язані із бюрократичнитми процедурами МОН України та НАЗЯВО. Підприємці можуть отримати знання про ведення бізнесу в умовах воєнного стану, цифрову трансформацію, інтелектуальну власність, маркетинг і логістику. Наприклад, реалізовано проєкти спільно з GIZ, ПРООН, EU4Business та іншими міжнародними донорами.

Сертифікація походження товарів та митна підтримка є важливими активностями в даний період. Ця послуга особливо актуальна для МСБ-експортерів, адже дозволяє підтверджувати країну виробництва товарів і користуватися преференціями в міжнародній торгівлі.

Експертно-правова допомога. Палати надають послуги із захисту інтересів підприємців, у тому числі в арбітражі. Зокрема, діють міжнародні комерційні арбітражні суди при ТПП України та засвіідчення форс-мажорів.

Участь у грантових і пільгових програмах. Через участь у міжнародних проєктах ТПП допомагають підприємцям залучати фінансування. Наприклад, у 2022–2024 рр. було впроваджено програми мікрогрантів для внутрішньо переміщених підприємців.

Евакуація бізнесу та допомога у релокації. У період активних бойових дій у східних та південних регіонах, ТПП сприяли релокації підприємств до безпечніших регіонів України, організовуючи логістику, партнерську підтримку і пошук нових майданчиків.

Перспективи розвитку функції підтримки саме МСБ з боку торгово-промислових палат пов’язані з кількома ключовими тенденціями:

Розширення цифрових сервісів. Перехід до електронних платформ (зокрема, e-Export Center) дозволяє малим підприємствам швидше взаємодіяти з партнерами та отримувати сервіси віддалено.

Розвиток кластерного підходу та індустріальних парків. У багатьох регіонах палати ініціюють створення галузевих кластерів (легкий промисловий, аграрний, ІТ), що сприяє об’єднанню ресурсів і виходу МСБ на нові ринки.

Поглиблення інтеграції з міжнародними інституціями та залучення ресурсів ЄС, USAID (якщо її не заблокують остаточно), Міжнародної організації праці (МОП) дозволяє забезпечити не лише фінансову, а й експертну підтримку українському бізнесу.

Участь у післявоєнній відбудові. Очікується, що ТПП відіграватимуть ключову роль у ревіталізації регіональної економіки, сприяючи запуску нових підприємств, створенню робочих місць і зростанню експортного потенціалу.

Торгово-промислові палати України, потенціально є одним із найефективніших інструментів підтримки малого та середнього бізнесу. Вони поєднують в собі можливості впливу, експертизи, партнерських зв’язків та інфраструктурних ресурсів. Їхня діяльність має чітке стратегічне значення — не лише як реакція на виклики сьогодення, але й як фундамент для майбутнього сталого розвитку українського підприємництва.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Bennett R.J. The Logic of Local Business Associations: An Analysis of Voluntary Chambers of Commerce. Journal of Public Policy. 1996. № 15(3). P. 251–279.

2. Bennett R.J., Krebs G. Local Economic Development Partnerships: An Analysis of Policy Networks in EC-LDA Local Development Strategies. Regional Studies. 1994. № 28(2). P . 119–140.

3. Maennig W. and Ölschläger M. Innovative Milieux and Regional Competitiveness: The Role of Associations and Chambers of Commerce and Industry in Germany. Regional Studies. 2021. № 45(4). P. 441–452.

4. Maennig W., Ölschläger M., Schmidt-Trenz H.-J. Organisations and regional innovative capability: the case of the chambers of commerce and industry in Germany, Environment and Planning C. Government and Policy. 2015.
№ 33. P. 811–827.

5. Promoting Responsible Business Practices: A Case of Chambers of Commerce / U. Braendle, A. Rahdari, H. Dehkordi, 2016.

6. Bennett R.J. Business Associations And Their Potential To Contribute To Economic Development: Re-exploring An Interface Between The State And Market. Environment and Planning. 1998. № 30(8). P. 1367–1387.

7. Grant W. Business and Politics in Britain (2nd ed.), London: Macmillan. Husted, B. and Allen, D. (2006). Corporate Social Responsibility in the Multinational Enterprise: Strategic and Institutional Approaches. Journal ofInternational Business Studies. 1993. № 37(6). P. 838–849.

8. Bennett R.J. Local Business Voice: The History of Chambers of Commerce in Britain, Ireland, and Revolutionary America 1760–2011. Oxford: Oxford University Press, 2011.

9. Офіційний сайт Європалати. URL: http://www.eurochambres.eu/Content/Default.asp.

10. World Chambers Congress Sydney 2017 International Chamber of Commerce. Report. URL: https://www.worldchamberscongress.org/.